

บทที่ 4

การมัธยมศึกษา

การศึกษาในระดับมัธยมศึกษา มีอิทธิพลต่อการวางแผนชีวิต ในชีวิตอนาคตของเยาวชนที่กำลังจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในวันข้างหน้าอย่างมาก เพราะทางเดินหรืออนาคตของเยาวชนในวันข้างหน้าจะเป็นอย่างไร ย่อมขึ้นอยู่กับการศึกษาหรือการตัดสินใจเลือกศึกษาในวันนี้ไม่น้อยเลย และย่อมเป็นที่ทราบแล้วว่าพลเมืองหรือกำลังคนในประเทศชาติต้องการมากนั้น ก็คือ พลเมืองที่มีการศึกษาในระดับกลาง หรือผู้ที่จบระดับมัศึกษานั้นเอง แต่ทั้งนี้จะต้องให้มีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะไปดำเนินงานอาชีพอย่างใดอย่างหนึ่งให้เป็นประโยชน์ตั้งแต่ตัวเอง และแก่ประเทศชาติได้ จึงเห็นได้ว่าการศึกษานั้นเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาคนทีเดียว

1. ความหมาย จุดมุ่งหมายของการมัธยมศึกษาและหน้าที่ของโรงเรียนมัธยมศึกษา

1.1 การมัธยมศึกษา คือ การศึกษาที่วางแผนไว้สำหรับเยาวชนในวัย 12 ถึง 17 ปี เน้นหนักเพื่อเป็นเครื่องมือให้กับการเรียนรู้ แสดงออกและทำความเข้าใจกับสภาพความเป็นไปของชีวิตที่แท้จริง และเป็นการพัฒนาทัศนคติในการคิดค้นนิสัย และสภาวะอันเกี่ยวกับสังคม ร่างกาย และสติปัญญา (Good, 1959:491)

1.2 จุดมุ่งหมายของการมัธยมศึกษา ในสมัยก่อน ประเทศที่พัฒนาแล้วบางประเทศมีโครงการการศึกษาแบบเตรียมเด็กให้เข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัย ต่อมานโยบายเปลี่ยนไปเป็นการเตรียมเด็กเพื่อการอาชีพ ความมุ่งหมายในการศึกษาชั้นมัธยมขยายกว้างออกไปเป็นการเตรียมเด็กให้มีความรู้เพื่อการยังชีพอยู่ในสังคมด้วยความสงบสุขทันความเจริญของโลกในปัจจุบัน เด็กเมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาหรือไม่จบก็ตาม ได้ศึกษาหรือฝึกฝนเพื่อประกอบอาชีพให้เป็นหลักฐาน เป็นพลเมืองดีของประเทศสืบไป เราอาจพูดได้ว่าโครงการการศึกษาชั้นมัธยมนี้มีความมุ่งหมายที่จะให้เด็กมีความสุขในครอบครัว รู้จักจะอยู่ร่วมกับทุกคนในครอบครัวอย่างมีความสุข นอกจากนั้น ยังรู้จักที่จะ

เข้าสังคมกับคนอื่น รู้ว่าในสังคมนั้นๆ เป็นอย่างไรบ้าง และตัวเองควรจะทำตัวอย่างไรจึงจะเหมาะสม (อุบล หุวะนันท์, 2514:36)

ความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของการมัธยมศึกษา มี 7 ประการ (Dueck, 1968:9-10) ดังนี้

1. มุ่งให้มีสุขภาพอนามัยแข็งแรง ปลูกฝังให้นักเรียนได้มีความรู้ทางด้านสุขภาพอนามัย ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ฝึกฝนให้มีสุขนิสัยที่ดี ให้รู้จักส่งเสริมการสาธารณสุขโดยสอนสุขศึกษา และพลศึกษาให้ได้ผล

2. มุ่งให้มีความรู้เบื้องต้นพอที่จะเป็นรากฐานในการศึกษาขั้นสูงขึ้นไป ในขั้นนี้จะต้องให้ความรู้ซึ่งเป็นรากฐานเบื้องต้นสูงกว่าในชั้นประถมศึกษา นั่นคือ ส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับวิชาความรู้สามัญทั่วไป เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ภาษา เป็นต้น

3. มุ่งให้เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ปลูกฝังให้นักเรียนได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญของครอบครัว ความสัมพันธ์อันดีของสมาชิกในครอบครัว มีความรับผิดชอบต่อครอบครัวและประพฤติดนเป็นบุคคลที่มีค่าของครอบครัว นอกจากนี้ จะต้องให้ความรู้ในด้านที่จะเจริญเติบโตขึ้นต้องทำหน้าที่พ่อบ้านและแม่บ้านที่ดีด้วย

4. มุ่งให้มีความรู้ด้านวิชาอาชีพ โรงเรียนมัธยมศึกษาจะสอนวิชาอาชีพให้นักเรียนเพื่อจะได้ออกไปประกอบอาชีพช่วยตนเองได้ เพราะผู้ที่จบมัธยมศึกษาไปจะได้ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาทุกคน เขาเหล่านั้นจะต้องมีทัศนคติที่ดีต่องานอาชีพ สนใจงานอาชีพ ได้สำรวจตนเองว่าเหมาะสมกับอาชีพประเภทใด เป็นต้น

5. มุ่งให้เป็นพลเมืองดี ปลูกฝังให้นักเรียนเกิดความรู้สึกรับผิดชอบต่อชุมชนชน สังคม ประเทศชาติในฐานะที่ตนเป็นพลเมืองของชุมชนชนของสังคม และของประเทศชาติ โดยสอนวิชาหน้าที่พลเมืองให้ได้ผล ส่งเสริมให้สนใจต่อปัญหาต่างๆ ที่มีอยู่ และบังเกิดขึ้นในชุมชนชนที่ตนอยู่ มีความจงรักภักดีต่อชาติ ปฏิบัติตามข้อบังคับและกฎหมายของบ้านเมือง และมีทัศนคติที่ดีต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย

6. มุ่งให้รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ จะต้องฝึกฝนอบรมให้นักเรียนเห็นคุณค่าของเวลา โดยปกติคนทุก ๆ คนมักจะมีเวลาว่าง ซึ่งใช้ไปโดยเปล่าประโยชน์ ควรจะจัดสรรใช้

เวลาว่างเหล่านี้เป็นประโยชน์ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ อาจส่งเสริมให้ทีมงานอดิเรกทางด้านใดที่เป็นประโยชน์

7. มุ่งให้มีความประพฤติที่มีศีลธรรมจรรยา บลุกฝังให้นักเรียนมีศีลธรรมจรรยา คุณธรรม มีหลักศาสนาประจำใจ มีมารยาทอันดีงาม มีการประพฤติปฏิบัติในทางที่ดีตามที่สังคมปรารถนา

มัธยมศึกษาเป็นการศึกษาระดับกลาง ระหว่างประถมศึกษากับอุดมศึกษา ฉะนั้น การจัดการศึกษาระดับนี้ควรดูความต้องการของการศึกษาในระดับอุดมศึกษาและควรศึกษาความต้องการและความสนใจของสังคม เพื่อทำหน้าที่ในการจัดการมัธยมศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม

1.3 โรงเรียนมัธยมศึกษาเป็นสถาบันการศึกษาที่สังคมคาดหวังที่จะให้ทำหน้าที่ที่พึงปรารถนา ดังนั้น โรงเรียนมัธยมศึกษาที่ดีควรมีหน้าที่ (สมศักดิ์ ศรีมานอนันต์, 2524:20-21) ดังต่อไปนี้

1. ช่วยสร้างบุรณการในตัวผู้เรียน เพื่อสร้างคุณภาพในตัวนักเรียน ทั้งในด้านการศึกษาทั่วไป เพื่อให้มีความรู้พื้นฐานเพียงพอแก่การที่จะเป็นพลเมืองดีในสังคมระบอบประชาธิปไตย และในด้านความรู้ทางวิชาชีพ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุขในสังคมโดยการประกอบสัมมาอาชีพ

2. หน้าที่ทางด้านการแนะแนว เพื่อช่วยให้นักเรียนตัดสินใจเลือกได้อย่างฉลาด ถูกต้องและเหมาะสมในการวางแผนชีวิตในอนาคต ทั้งด้านการเรียนและการประกอบอาชีพ และช่วยให้นักเรียนสามารถแก้ไขปัญหาในทางที่ถูกที่ควรด้วยตัวเอง ตลอดจนสามารถนำตัวเองได้อย่างฉลาด

3. หน้าที่ในการให้นักเรียนได้มีโอกาสสำรวจตนเอง เพื่อหาความสนใจ ความถนัด และความต้องการของตนเอง

4. ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาไปในทุกด้าน เนื่องจากวัยรุ่นเป็นหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญของชีวิต ฉะนั้น จึงเป็นหน้าที่ของโรงเรียนที่จะจัดโปรแกรมให้กว้างขวางทั้งในหลักสูตรและนอกหลักสูตร เพื่อส่งเสริมประสบการณ์การพัฒนาทุกด้าน

5. ช่วยสนองความแตกต่างของแต่ละบุคคล บุคคลย่อมมีสภาพของร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความต้องการ ความสนใจที่แตกต่างกันออกไป ครูจะต้องคำนึงถึงสิ่งเหล่านี้ เพื่อจัดโปรแกรมการเรียนการสอนและกิจกรรมอื่น ๆ ให้สอดคล้องกับความแตกต่างของแต่ละบุคคล

2. ความสัมพันธ์ของการมัธยมศึกษา การฝึกอบรมและการมีงานทำ

ยูเนสโกได้จัดประชุมเรื่อง "การศึกษาในระดับมัธยมศึกษา การฝึกอบรมและการมีงานทำ" ที่เมืองเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เมื่อ 5-6 ปีที่แล้วมานี้ ในขณะนั้นกเศรษฐศาสตร์ต่างพยายามหาเหตุผลและความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาทางด้านการศึกษาและขบวนการทางเศรษฐกิจ นักสังคมวิทยาของประเทศต่าง ๆ ได้เสนอแนะให้มีแผนการศึกษาที่สามารถเปลี่ยนแปลงหรือปรับให้เข้ากันได้ตามความต้องการทางสังคม อย่างไรก็ตามก็ยังมีผู้ที่คิดว่าควรจะมีโครงสร้างที่เชื่อมโยงระหว่างการขยายการศึกษาและการสร้างงานใหม่เพิ่มขึ้น ซึ่งมีปัญหาต่างๆ อยู่มากมายที่ต้องแก้ไข ในการเตรียมการเกี่ยวกับเรื่องนี้ ยูเนสโกและสำนักการศึกษาระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติ (IBE) ได้เชิญผู้เชี่ยวชาญจากองค์การระหว่างประเทศ เช่น องค์การกรรมกรระหว่างประเทศ (International Labour Organization-ILO) องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (The United Nations Food and Agriculture Organization - FAO) และองค์การเอกชนต่างๆ สำหรับประเทศสมาชิกก็ได้เสนอข้อมูลที่ได้ศึกษาและพิจารณาแล้วเสนอต่อที่ประชุม การประชุมที่เมืองเจนีวาครั้งนี้มีความสำคัญมาก เนื่องจากได้หยิบยกปัญหาต่างๆ ในโลกขึ้นมาพิจารณาอย่างกว้างขวาง

เมื่อเปรียบเทียบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาและระดับมหาวิทยาลัยแล้ว ปัจจุบันรัฐบาลของประเทศต่างๆ มีบทบาทในการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษามากกว่าในระดับมหาวิทยาลัย ทั้งนี้ เพราะในบางประเทศจัดให้การศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยเป็นองค์การอิสระ และถือว่ามหาวิทยาลัยเป็นสถานที่ให้การฝึกฝนอบรมให้แก่ นักศึกษาในอาชีพต่างๆ เช่น แพทย์ และกฎหมาย มาเป็นเวลานานนับศตวรรษ ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาในระดับสูงและการศึกษาวิชาชีพ เป็นเรื่องที่ได้ได้รับความสนใจมาเป็นเวลานาน ตรงกันข้ามกับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ซึ่งแนวทางต่างๆ ยังไม่ปรากฏเด่นชัดนัก

การศึกษาในระดับมัธยมศึกษาที่ประเทศต่าง ๆ จัดกันอยู่ โครงสร้างของการศึกษาในระดับนี้แตกต่างกันออกไปในแต่ละประเทศ ดังนั้น ในการประชุมครั้งนี้ได้ให้ความหมายของการมัธยมศึกษา (Secondary Education) การฝึกอบรม (Training) และการมีงานทำ (Employment) (Thomas, 1975:38-39) ดังนี้

การมัธยมศึกษา (Secondary Education) คือ การศึกษาที่จัดขึ้นสำหรับเด็กอายุตั้งแต่ 11-12 ปีถึงอายุประมาณ 17-18 ปี

การฝึกอบรม (Training) การฝึกอบรม คือการจัดเตรียมให้เกิดความชำนาญขึ้นเป็นพิเศษ เพื่อจะนำไปใช้ในการประกอบอาชีพนั้น ๆ เนื่องจากเราพิจารณาถึงการศึกษาเฉพาะในระดับมัธยมศึกษา ดังนั้น จะพิจารณาอยู่แต่เฉพาะอาชีพในระดับกลาง (Middle level Occupations) เพื่อให้เป็นผู้ที่มีความชำนาญหรือช่างเทคนิค ซึ่งการฝึกอบรมในระดับนี้ก็คือการฝึกอบรมในสายอาชีพในทุก ๆ สาขานั้นเอง

การมีงานทำ (Employment) หมายถึง การที่ทุกคนได้ทำงานระยะหนึ่งแล้วจะมีทักษะพอที่จะหาเลี้ยงชีพได้ (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2525:12) นักเศรษฐศาสตร์การศึกษา มีความประสงค์ว่า การลงทุนลงแรงไปแล้วก็ควรจะให้คนมีงานทำ ไม่ควรปล่อยให้ว่างงานหรือทำงานที่ได้รับค่าจ้างน้อยกว่าที่ควรได้ อันเป็นจุดร่วมกันทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง คำว่า การทำงานเต็มอัตรา (Full Employment) เป็นสิ่งที่สังคมควรแสวงหา แต่การว่างงานและการทำงานต่ำกว่าระดับเป็นสิ่งที่ต้องหาทางแก้ไข จึงเกิดการวางแผนการศึกษาและการวางแผนกำลังคนขึ้นทุกด้าน (บุญมี ยอดเพชร, 2522:22)

เมื่อประมาณ 20 ปีที่แล้ว เชื่อกันว่า การที่คนไม่มีงานเนื่องจากความเจริญทางเศรษฐกิจไม่เพียงพอ และคิดกันว่า หากมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจออกไปเท่าใด คนก็จะมีงานทำมากขึ้นเป็นสัดส่วนนั้นด้วย แต่ในปัจจุบันหาได้เป็นเช่นนั้นไม่จะเห็นได้จากประเทศในโลกที่สาม ในขณะที่เศรษฐกิจกำลังเจริญก้าวหน้า แต่ปัญหาการหางานทำก็ยังคงอยู่ในสภาพวิกฤต ในประเทศศรีลังกา 92 เปอร์เซ็นต์ของคนหนุ่ม ซึ่งได้รับประกาศนียบัตรมัธยมศึกษา ยังไม่สามารถหางานทำได้ หลังจากจบการศึกษามาแล้วอย่างน้อย 10 ปี และอีก 64 เปอร์เซ็นต์ของคนอายุ 20-24

ไปยังไม่มีงานทำ (Thomas, 1975:40) และการไม่ปรับปรุงการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาให้เป็นไปตามความต้องการของตลาดแรงงาน มีส่วนที่ทำให้จำนวนคนตกงานสูงขึ้นถึงขั้นวิกฤต ในประเทศเปรูก็เช่นกัน ถึงแม้ว่าปัญหาคนตกงานจะไม่ถึงขั้นรุนแรงมาก แต่คนหนุ่มที่จบการศึกษามาใหม่ ๆ ก็ต้องทำงานที่ต่ำกว่าวุฒิทางการศึกษาของตน และเงินค่าจ้างก็ไม่ได้ตามขั้นต่ำที่กฎหมายกำหนดไว้ การที่มีคนอยากทำงานมากเช่นนี้ทำให้นายจ้างคัดเลือกผู้เข้าทำงานที่มีการศึกษาสูงเกินความจำเป็น จากสภาพการทางการศึกษาที่เกิดขึ้น ทำให้รัฐบาลของประเทศเปรูทำการปฏิรูประบบการศึกษาทั้งหมดของประเทศ ส่วนประเทศเคนยา คนหนุ่มที่จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาแล้วไม่ยอมที่จะกลับไปทำงานด้านเกษตรกรรม แต่มุ่งมาหางานทำในเมือง ซึ่งพวกเขาคิดว่าเป็นสิ่งที่ทันสมัย สิ่งที่คุณหนุ่มพวกนี้ต้องการจากโรงเรียนหาใช่เพียงความรู้ความชำนาญเท่านั้น สิ่งที่เขาต้องการมากกว่านั้นก็คือ ใบประกาศนียบัตร ซึ่งเป็นใบเบิกทางไปสู่การเข้าทำงานในอัตราเงินเดือนที่ต้องการ

การที่ผลของการศึกษาไม่เป็นไปตามที่นักการศึกษาและนักเศรษฐศาสตร์คาดไว้นั้น เหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากการที่ประเทศที่กำลังพัฒนาปรับเอาแบบอย่างการศึกษาจากประเทศพัฒนาแล้วมาใช้ โดยไม่ปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและความเจริญในประเทศของตน จึงเป็นผลทำให้เด็กหนุ่มที่จบการศึกษาไม่มีงานทำ ไม่ได้รับค่าตอบแทนและตำแหน่งที่เหมาะสมกับที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมา (Thomas, 1975:41) และนักวางแผนการศึกษาทั่วโลกมีความเห็นสอดคล้องกันว่า การวางแผนพัฒนาการศึกษานั้น ควรจัดทำให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ (ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์, 2521:4)

3. นโยบายการศึกษาและนโยบายการมีงานทำ

ประเทศที่มีนโยบายการศึกษาที่ดีเพียงนโยบายเดียวจะไม่สามารถแก้ไขปัญหาการพัฒนาประเทศได้ จากการค้นคว้าของนักเศรษฐศาสตร์ในระหว่างปี พ.ศ.2493 ได้แสดงให้เห็นว่าการศึกษเป็นส่วนสำคัญที่สามารถทำให้เศรษฐกิจขยายตัวออกไป ในระยะเวลาอันสั้นจึงได้มีการตื่นตัวกันอย่างมากมาย (Thomas, 1975:42) ในองค์การระหว่างประเทศและประเทศในโลกที่สาม ต่างก็มีแผนเพื่อพัฒนาทางการศึกษาที่จะทำให้บรรลุถึงความต้องการต่าง ๆ เช่น ประเทศ

ในทวีปแอฟริกา มีแผนแอดดิสอาบาบา (Addis Ababa Plan) และประเทศทางเอเชียตะวันออกเฉียงก็มีแผนการากี (Karachi Plan) งบประมาณทางการศึกษาของประเทศต่างเริ่มสูงขึ้น แต่ในปัจจุบันแผนการหลาย ๆ แผนได้พิสูจน์แล้วว่า เป็นไปไม่ได้ที่จะทำให้สำเร็จ ความเจริญทางการศึกษาอย่างรวดเร็วไม่ทำให้การดำรงชีพของประชาชนดีขึ้น แต่ทำให้เกิดปัญหาในหมู่คนหนุ่มอย่างแพร่หลายในเรื่องไม่มีงานทำ หรือทำงานต่ำกว่าระดับความรู้ถึงแม้ว่าจะจบได้ปริญญาก็ตาม

ในการพัฒนาประเทศจะต้องมีนโยบายที่สมบูรณ์ทุก ๆ ด้าน ซึ่งจะเกี่ยวเนื่องไปทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา ซึ่งในระดับสูงสุดของประเทศความรับผิดชอบจะขึ้นอยู่กับรัฐบาล ประเทศในกลุ่มสังคมนิยม การวางแผนทางด้านการศึกษาร่วมกับทางด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรมของประเทศ และยังมีอีกหลายประเทศที่ได้ใช้วิธีการดังกล่าวเช่นเดียวกัน คือ ประเทศบุรุนดี ธิววา เซกโกสโลวาเกีย ยูโกสลาเวีย ประเทศในกลุ่มอาหรับมีอียิปต์และอัฟกานิสถานเท่านั้น ประเทศอาร์เจนตินาได้ปฏิรูปการศึกษาในทุกระดับ และมีการฝึกอบรมอาชีพในทุกระดับการศึกษาเพื่อเตรียมตัวให้คนหนุ่มได้ทำงานในด้านการผลิตต่าง ๆ เช่นเดียวกับในประเทศแคนาดา นิวซีแลนด์ ญี่ปุ่น และฝรั่งเศส ซึ่งมีการประสานงานกันระหว่างสถาบันการศึกษาและสถาบันแรงงาน (Thomas, 1975:43)

การศึกษากับการมีงานทำนั้นเป็นปัญหาระดับชาติ ถ้ามองเพียงผิวเผินแล้วคิดว่าน่าจะง่าย แต่จนแล้วจนรอดก็ยังไม่มียุทธศาสตร์ของประเทศไทยที่สามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้อย่างสิ้นเชิง ไม่ว่าจะเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วหรือประเทศที่กำลังพัฒนา

ตามหลักของความถูกต้องเหมาะสมนั้น รัฐควรจะต้องประมาณการล่วงหน้าว่า ในอีก 10-20 ปีข้างหน้า หรือ 4-5 ปีข้างหน้า จะพัฒนาประเทศไปในทางใด ต้องการแรงงานประเภทใดบ้าง แล้วก็จัดการศึกษาให้เป็นไปตามนั้นถ้าทำได้คนที่จบการศึกษามาทุกคนก็จะมียานทำงานไม่ต้องว่างงาน แต่ในทางปฏิบัตินั้นทำได้ยาก เพราะมีปัจจัยอื่น ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องมากมาย ประชากรของประเทศมีมากมายโดยเฉพาะประเทศที่กำลังพัฒนา อัตราการเกิดของประชากรสูง สภาวะทางการเมืองไม่ปกติ ภาวะทางเศรษฐกิจไม่ค่อยจะดีนัก การวางแผนการศึกษาของชาติเพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนา เศรษฐกิจหรือเพื่อให้คนมีงานทำจึงทำได้ยากขึ้น อีกประการหนึ่ง การจัดการศึกษาของชาติเป็นกิจกรรมที่ต้องใช้เงินลงทุนสูง และต้องใช้ระยะเวลายาวนาน

พอสมควร เริ่มตั้งแต่การผลิตครู การสร้างโรงเรียน การจัดหาอุปกรณ์การสอน การปรับปรุงหลักสูตรและคุณภาพของนักเรียนแต่ละระดับ ล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องใหญ่ทั้งสิ้น โดยเฉพาะเมื่อเราพูดถึงคนเป็นจำนวนล้าน ๆ คน (เด่นพงษ์ ผลละคร, 2523:13-14)

อย่างไรก็ตาม การแก้ปัญหาการว่างงานเป็นความพยายามของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ฝ่ายเศรษฐกิจคงจะต้องเป็นหลักในเรื่องนี้ ฝ่ายการศึกษา ก็ดำเนินการทุกทางเพื่อช่วยบรรเทาปัญหาดังกล่าว การประสานสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายการศึกษา กับฝ่ายเศรษฐกิจ คงจะช่วยบรรเทาปัญหาการว่างงานไปได้บางส่วน แต่คงไม่สามารถแก้ปัญหาการว่างงานได้ทั้งหมด หรือเกือบทั้งหมด คงจะต้องไปแก้ไขในส่วนอื่นที่อยู่นอกขอบเขตของการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางภาคเศรษฐกิจเอง หากแนวโน้มความเจริญทางเศรษฐกิจยังคงลดลงอยู่เรื่อย ๆ ระบบข้อมูลและระบบสารสนเทศของตลาดแรงงานยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ยังไม่อาจบอกปริมาณลักษณะและคุณสมบัติของแรงงานที่ต้องการได้อย่างถูกต้องแล้ว ทางฝ่ายการศึกษา ก็คงไม่อาจช่วยแก้ปัญหาการว่างงานโดยผลิตคนให้ตรงกับสายงานที่ต้องการได้มากนัก การศึกษานั้นมิได้มีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตกำลังคนให้มีคุณสมบัติตามความต้องการของตลาดแรงงานแต่เพียงประการเดียว แต่การศึกษา ยังจะต้องฝึกคนให้เกิดการเรียนรู้และทักษะ สามารถนำความรู้ไปปรับตัวให้เข้ากับสังคม และสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้โดยไม่เป็นปัญหาต่อสังคม เห็นคุณค่าของการทำงาน รู้จักสร้างงานและทำงานได้ในทุกสถานการณ์ มีความคิดริเริ่มที่จะประกอบอาชีพอิสระ (มยุรี จารุปาน, 2528:38-39)

4. องค์การที่จัดการฝึกอบรมด้านอาชีพ

ในแต่ละประเทศจะมีความแตกต่างอย่างมากทางด้านโครงสร้างของสังคม ซึ่งมีใช้จะเกิดขึ้นจากเป็นคนละประเทศเท่านั้น แม้แต่ภายในประเทศเดียวกันก็มีความแตกต่างกันอย่างมาก ทั้งนี้ เพราะในอดีตมนุษย์ทั้งหลายมีวิธีการที่จะฝึกคนให้ไปสู่ชีวิตการทำงาน ไม่ว่าจะเป็นการฝึกจากภายในครอบครัว จากคนในเผ่าเดียวกันหรืออาจจากสาขาอาชีพใดอาชีพหนึ่ง การฝึกงานภายในชุมชนก็มีวิธีการของตนแตกต่างกันไป ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับภายใต้การฝึกและแนะนำที่ได้รับจากผู้ฝึก เช่น พ่อ แม่ ผู้มีอายุ ผู้ชำนาญการ หรือจากนายจ้าง และการฝึกในปัจจุบันนี้ก็เป็นอย่างเดียวกัน

จากการสำรวจของยูเนสโก ได้แสดงให้เห็นว่า ทุกประเทศมีความรับผิดชอบในการฝึกงานเพื่อให้คนมีความรู้ สามารถประกอบอาชีพได้ และได้มีการออกกฎหมายและปรับปรุงอยู่เสมอ ดังนั้น เมื่อทุก ๆ ประเทศตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องนี้และได้ขยายตัวไปถึงระดับนานาชาติ ก็ได้มีการประชุมและมีข้อเสนอแนะจากองค์การ ILO ว่าความแตกต่างของหลายประเทศมิใช่เกิดจากความสนใจมากหรือน้อยในการฝึกงาน หากเกิดจากความแตกต่างในเรื่องประเพณี การเมือง สังคม และเศรษฐกิจ (Thomas, 1975:44)

หลาย ๆ ประเทศในยุโรปตะวันตก งานฝีมือยังมีอยู่และบริษัทอุตสาหกรรมใหญ่ ๆ ได้จัดให้มีโครงการฝึกงานให้คนงานของบริษัทเป็นเวลานานมาแล้ว เพื่อสนองความต้องการของบริษัท อย่างไรก็ตาม รัฐบาลและองค์การทางด้านการพาณิชย์ก็ได้ดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดในเรื่องนี้ ประเทศฝรั่งเศสเมื่อต้นศตวรรษนี้ได้จัดตั้งสถาบันการฝึกงานด้านอาชีพและเทคนิคขึ้น เป็นการร่วมลงทุนและร่วมดำเนินการระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐ ของบริษัท และของสมาคมลูกจ้างและคนงาน เพื่อฝึกให้ได้ตามความต้องการของงานที่ทันสมัย

ในช่วงเวลาที่หลายประเทศเป็นเมืองขึ้นนั้น ได้นำรูปแบบการศึกษาของต่างประเทศเข้ามา ซึ่งตามความเป็นจริงรูปแบบทางการศึกษาโดยเฉพาะทางเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมนั้น ประเทศที่เป็นเมืองขึ้นยังไม่สามารถจะรับเข้ามาได้ ถึงแม้จะเป็นขั้นเริ่มต้นก็ตาม อย่างไรก็ตาม ได้จัดให้มีการศึกษาทางด้านอาชีพแก่คนเป็นจำนวนมาก ดังนั้น จึงต้องมีความจำเป็นอย่างรีบด่วนในการปรับปรุงในด้านต่าง ๆ เช่น ให้มีการฝึกงานอาชีพและพยายามปรับปรุงทำให้การฝึกนั้นดีขึ้น เปิดโอกาสให้เด็กที่มาจากชนบทได้รับการฝึกให้ดีเท่ากับเด็กในเมือง ให้ความเท่าเทียมกันระหว่างเด็กชายและเด็กหญิง พยายามหาระบบการศึกษาที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในชนบท นอกจากนี้ ยังจะต้องแก้ปัญหาการไม่รู้หนังสือ การว่างงานและการทำงานต่ำกว่ามาตรฐานความรู้ เมื่อประชาชนเริ่มตระหนักว่าโรงเรียนไม่สามารถตอบสนองความต้องการเหล่านี้ได้ ประชาชนจึงเริ่มหันไปสู่การศึกษานอกระบบ (Non-Formal Type of Education) มากขึ้น

ในประเทศที่พัฒนา การฝึกอบรมด้านอาชีพมีมานานแล้ว และสามารถจำแนกออกเป็น

2 วิธี คือ

1. การฝึกงานอยู่ในความรับผิดชอบของสภา (Board) ซึ่งประกอบด้วย นายจ้าง ลูกจ้าง และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานทางการศึกษา ประเทศที่ใช้วิธีการนี้คือสหราชอาณาจักร (United Kingdom)

2. กระทรวงศึกษาธิการเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบการฝึกงาน ในประเทศฝรั่งเศส การฝึกอบรมด้านอาชีพและเทคนิคเป็นเรื่องที่กระทรวงศึกษาธิการให้ความสนใจมาเป็นเวลานานแล้ว ส่วนในประเทศเดนมาร์กและนอร์เวย์ มีกฎหมายที่ให้อำนาจการฝึกอบรมแก่หน่วยงานทางการศึกษาเท่านั้น บริษัทหรือองค์กรต่างๆ ไม่สามารถจะจัดทำโครงการการฝึกอบรมขึ้นเอง ส่วนประเทศสังคมนิยมบางประเทศ เช่น ประเทศบุลกาเรียก็ใช้การฝึกอบรมแบบนี้

การฝึกอบรมด้านอาชีพโดยวิธีดังกล่าวข้างต้นนั้น ต่างก็มีข้อดีและข้อเสีย ข้อดีคือ ถ้าเป็นการฝึกอบรมที่จัดขึ้นในโรงเรียน ทำให้นักเรียนและประชาชนในชุมชนนั้นเกิดความสนใจ นอกจากนี้ เด็กจะเรียนได้เร็ว ขณะเดียวกัน โรงเรียนจะวางแผนการสอนให้เหมาะสมในเรื่องความรู้ต่างๆ ไป ตลอดจนความรู้ที่จะนำไปประกอบอาชีพในทางธุรกิจต่างๆ ส่วนข้อเสียนั้นอยู่ที่ การฝึกอบรมที่ทางโรงเรียนให้ นั้น จะได้ผลไม่ดีเท่าที่ทางบริษัทหรือนายจ้างจัดขึ้น นอกจากนี้ ยังเป็นภาระอย่างมากแก่รัฐบาลในการให้งบประมาณเพื่อซื้อเครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ ตลอดจนจ้างผู้สอนผู้ฝึกที่มีความชำนาญในหลายสาขาเป็นจำนวนมาก

ด้วยเหตุนี้เองในปัจจุบันบางประเทศจึงเลือกวิธีที่สามเป็นทางสายกลาง คือ ความร่วมมือระหว่างบริษัทและรัฐบาล โดยรัฐบาลรับผิดชอบการศึกษาภาคบังคับ และมีสัญญากับหน่วยงานของรัฐและบริษัทให้สับเปลี่ยนการทำหน้าที่เป็นผู้ฝึกอบรม ดังนั้น อาจจะมีหลายรูปแบบต่างๆ กัน เช่น ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันในสัปดาห์หนึ่งจะแบ่งเวลาให้นักเรียนเรียนในโรงเรียนและออกไปฝึกงานตามโรงงาน ที่เมืองบรุนสวิค ประเทศแคนาดาทุกๆ ปี ผู้ที่ทำงานจะกลับไปรับการฝึกอบรมที่โรงเรียนประมาณ 3-6 สัปดาห์ ในประเทศเชโกสโลวาเกียได้จัดตั้งศูนย์การฝึกงานโดยสับเปลี่ยนสถานที่ระหว่างบริษัทและโรงเรียนของรัฐ การจัดให้มีการดำเนินการฝึกงานในหลายรูปแบบนี้ ทำให้สามารถใช้สถานที่ เครื่องมือ และบุคลากรเป็นประโยชน์อย่างเต็มที่

5. ธรรมชาติของการฝึกอบรม

คำว่า "ธรรมชาติ" (Nature) ของการฝึกอบรมก็เหมือนกับธรรมชาติของสิ่งทั้งหลายทั่วโลกคือย่อมมีวันเกิดและวันดับเสื่อมสลายไป สิ่งที่เกิดขึ้นในอดีตและเหมาะสมสำหรับสมัยต่อ ๆ มา ก็อาจไม่เหมาะสมกับยุคสมัยในปัจจุบัน ดังนั้น จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องมีการปรับปรุงเนื้อหาในการฝึกอบรมให้ทันสมัย

ในการฝึกอบรมด้านอาชีพ ไม่ว่าจะจัดขึ้นโดยรัฐบาลทั้งหมดหรือโดยความร่วมมือระหว่างบริษัทและรัฐบาลก็ตาม มิใช่เกี่ยวข้องเฉพาะการศึกษาเท่านั้นจะต้องเกี่ยวข้องกับสังคมสิ่งแวดล้อม ลักษณะทางการเมือง และวัฒนธรรมด้วย และสิ่งสำคัญที่สุดในการฝึกก็คือ เนื้อหาในการฝึกอบรมและการสอนนั้นจะต้องตรงกับความต้องการ และเท่าที่ผ่านมาการจัดให้มีการฝึกอบรมเพื่อให้เกิดความชำนาญในอาชีพใดอาชีพหนึ่งโดยเฉพาะ เมื่อเป็นเช่นนี้ก็สามารถจะตัดสินประสิทธิภาพของการฝึกจากการที่ผู้ได้รับการฝึกสามารถนำความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพได้เพียงใด ดังนั้น เมื่อพิจารณาแล้วก็ควรจะมีการฝึกอบรมงานหลาย ๆ แบบและให้เท่า ๆ กับจำนวนงานหรืออาชีพทั้งหลายที่มีอยู่ ประเทศ**แคนาดา**ก็ได้จัดทำรายงานทางด้านอาชีพ ในรายงานนั้นกล่าวว่า มีการฝึกอบรมงานถึง 150 แบบ ซึ่งเท่ากับจำนวนงานธุรกิจที่มีอยู่ (Thomas, 1975: 48) ดังนั้น สิ่งสำคัญในการฝึกงานก็คือ การจัดให้มีการฝึกงานที่ถูกต้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน เมื่อผู้รับการฝึกไปแล้วต้องสามารถปรับตัวให้เข้ากับความไม่แน่นอนในตลาดแรงงานและการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทางด้านเทคโนโลยี ตลอดจนต้องมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอด้วย

ในทางปฏิบัติมักจะเกิดความสับสนอยู่เนื่อง ๆ ระหว่างคำว่า การศึกษาด้านเทคนิค (Technical Education) และการฝึกอบรมด้านอาชีพ (Vocational Training) การศึกษาด้านเทคนิค (Technical Education) นั้น ในประเทศที่ใช้ภาษาอังกฤษ คำว่า Technical หมายถึง การศึกษาด้านเทคนิคในระดับสูง รวมทั้งที่มีสอนในมหาวิทยาลัย ส่วนในประเทศฝรั่งเศสการศึกษาด้านเทคนิคหมายถึงการจัดแผนกให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเลือกเรียน โดยนักเรียนเหล่านี้มีอายุระหว่าง 15-18 ปี ส่วนการฝึกอบรมด้านอาชีพ (Vocational Education) หมายถึง การเข้าศึกษาเพื่อเป็นช่างเทคนิคหรือคนงานทางด้านฝีมือ โดยมีเป้า

หมายเพื่อเข้าทำงานในหน่วยงานหรือบริษัทโดยเฉพาะ (Thomas, 1975:47-48)

หลายประเทศพยายามให้นักเรียนมีพื้นฐานความรู้ทางด้านเทคนิค ในประเทศฝรั่งเศส เมื่อนักเรียนเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาไม่ว่าแผนกใดก็ตาม จะได้ประกาศนียบัตรแบบเดียวกันหมด ประกาศนียบัตรนี้เรียกว่า Baccalaureat ในประเทศสวีเดนและสหราชอาณาจักร ได้จัดให้มีโรงเรียนแบบประสม (Comprehensive School) ขึ้น โดยโรงเรียนดังกล่าวมีการสอนวิชาต่าง ๆ รวมทั้งวิชาด้านเทคนิคด้วย ความคิดในการจัดให้มีโรงเรียนแบบนี้กำลังได้รับความนิยม และหลายประเทศได้นำไปใช้ อาทิเช่น ประเทศแคนาดา เบลเยียม เดนมาร์ก อียิปต์ กานา อีรัก และไนจีเรีย เป็นต้น

การปรับปรุงโครงสร้างของโรงเรียนแต่เพียงอย่างเดียวไม่อาจแก้ปัญหาที่ยุ่งยากต่าง ๆ ได้ เพราะแม้แต่ในโรงเรียนเดียวกันก็ยังมี การแบ่งความสำคัญของแต่ละวิชาออกไป เพื่อแก้ปัญหาทางด้านจิตวิทยาในประเทศฝรั่งเศสจึงได้จัดโปรแกรมที่จะแนะแนวทางเลือกต่าง ๆ ให้แก่นักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สำหรับนักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 4 ซึ่งเป็นเด็กที่มีอายุประมาณ 13 หรือ 14 ปีนี้ มีวิชาว่าด้วยการศึกษาทางเทคโนโลยีเบื้องต้น (An Introduction to Technology) โดยกำหนดให้เป็นวิชาบังคับและวัตถุประสงค์ของวิชานี้ก็เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ให้แก่นักเรียน นอกจากนี้ ยังทำให้นักเรียนได้สัมผัสกับงานภาคปฏิบัติด้วย

6. การแนะแนว

การแนะแนว คือ วิธีการช่วยให้บุคคลรู้จักและเข้าใจตนเองอย่างลึกซึ้งรู้จักและเข้าใจโลกและสิ่งแวดล้อม รู้จักพัฒนาศักยภาพหรือใช้ความสามารถที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่แก่ตนเองและผู้อื่นในสังคม กิจกรรมสำคัญที่โรงเรียนมัธยมศึกษาทุกโรงเรียนควรดำเนินการเพื่อรวบรวมข้อมูลไปใช้สำหรับบริการแนะแนว เช่น การสำรวจข้อมูลและการศึกษาเด็กอย่างลึกซึ้งทุกด้าน การสำรวจแหล่งอาชีพในชุมชนเพื่อช่วยในการจัดวิชาชีพให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น เป็นต้น ดังนั้น การแนะแนวจึงมีความจำเป็นมากสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยเฉพาะ

บริการแนะแนวเกี่ยวกับการเลือกเรียนวิชาอาชีพของนักเรียน เพราะปัญหาที่โรงเรียนส่วนใหญ่ มักประสบอยู่ก็คือ นักเรียนและผู้ปกครองไม่นิยมให้นักเรียนเลือกเรียนทางด้านวิชาอาชีพ

ข้อมูลจากการค้นคว้า ทดลอง และการเปลี่ยนแปลงต่างๆ จะเป็นการช่วยให้นักเรียน สามารถเลือกวิชาต่างๆ ในชั้นมัธยมศึกษาได้อย่างดี เช่น เลือกเรียนสาขาวิชาศิลปะ วิทยาศาสตร์ทั่วไป หรือการศึกษาด้านเทคนิค ซึ่งการศึกษาเหล่านี้จะนำไปสู่การศึกษาในระดับสูง หรือการฝึกงานด้านอาชีพเพื่อนำไปสู่การมีงานทำในหน่วยงานต่าง ๆ โดยตรง ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันได้มีการปฏิรูปการศึกษาขึ้น เช่นเดียวกับประเทศอื่น ๆ ในยุโรป โดยจัดให้มีการเรียนรัฐสภาพการณ์ (Orientation) ใน 2 ปีแรกของการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา โดยมีผลบังคับตั้งแต่ปี พ.ศ.2519

รูปแบบและวิธีการเรียนรัฐสภาพการณ์เพื่อเป็นแนวให้เด็กสามารถเลือกสาขาวิชาอันจะเป็นอาชีพต่อไปในอนาคตนั้น อาจแตกต่างกันออกไปในแต่ละประเทศ แต่มีการตกลงถึงสิ่งๆ ที่เหมือนกัน คือ

1. การศึกษาเพื่อมุ่งในสาขาวิชาใดอันจะเป็นอาชีพในอนาคตของเด็กนั้น ไม่ควรเริ่มในอายุที่ยังเยาว์นัก โดยทั่วไปจะเริ่มเมื่ออายุ 15 ปี คือ หลังจากที่ได้เรียนวิชาความรู้อันเป็นพื้นฐานเบื้องต้นแล้วทุกคน ทั้งนี้ เพื่อเป็นการส่งเสริมความเท่าเทียมในโอกาสทางการศึกษา อย่างไรก็ตาม มีบางประเทศ เช่น ประเทศยูโกสลาเวียให้ยืดเวลาสำหรับผู้ที่จะเลือกเรียนในสาขาวิชาต่างๆ ออกไปอีก 2 ปีเพื่อให้นักเรียนได้พอที่จะตัดสินใจเลือกอาชีพของตนเองได้อย่างถูกต้อง

2. โรงเรียนควรจะต้องจัดการแนะแนวอย่างมีระบบ โดยให้บริการในด้านต่างๆ ประการแรก คือ บริการศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียน ซึ่งหมายถึงการเก็บข้อเท็จจริงและรายละเอียดเกี่ยวกับตัวนักเรียนในทุกแง่มุมนับตั้งแต่เกิดจนถึงปัจจุบัน ประการที่สอง บริการให้ข่าวสารเกี่ยวกับความรู้อาชีพแก่นักเรียนอันจะเป็นทางนำไปเกิดความเข้าใจและประทับใจที่ถูกต้อง ซึ่งจะเป็นรากฐานที่ดีสำหรับการตัดสินใจของนักเรียนในอนาคต ประการที่สาม บริการให้คำปรึกษาหารือ จะช่วยให้นักเรียนเห็นภาพพจน์ของตนเอง จับคู่ระหว่างคุณลักษณะของตนเองกับงานอาชีพแล้วตัดสินใจได้ การให้คำปรึกษาหารือเป็นความสัมพันธ์ร่วมระหว่าง

บุคคลสองคน โดยที่คนหนึ่งได้รับการฝึกฝนในด้านการให้การแนะแนวมาอย่างดีเป็นผู้ให้คำปรึกษา ส่วนอีกคนหนึ่งต้องการความช่วยเหลือเป็นผู้มาปรึกษา ผู้ให้คำปรึกษาหาเรื่องนี้ควรมีความรู้ด้านแนะแนว และจิตวิทยาเป็นอย่างดี ประการสุดท้ายควรมีบริการติดตามผล เพื่อจะรู้ว่าเมื่อได้แนะแนวนักเรียนไปแล้ว ยังต้องติดตามช่วยเหลืออีกหรือไม่ มากหรือน้อยเพียงใด หรือควรจะขอความช่วยเหลือจากที่อื่นด้วย

3. การเลือกสาขาวิชาต่างๆ ขึ้นอยู่กับการเมืองหรือนโยบายของประเทศ ในประเทศที่แผนพัฒนาการศึกษารวมอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ จะบังคับการเลือกสาขาวิชาที่จะนำไปประกอบอาชีพในอนาคต ซึ่งเป็นการศึกษาเฉพาะด้านนักเรียนและครอบครัวไม่มีสิทธิเลือก จะต้องปฏิบัติตามระบบที่วางไว้ ด้วยวิธีการบังคับที่ทำให้เกิดความสมดุลระหว่างวิชาที่เรียนมากกับการมีงานทำ ไม่ก่อให้เกิดปัญหาการว่างงาน ถ้านักเรียนไม่ต้องการเข้าเรียนในวิชาที่กำหนด จะต้องเข้าทดสอบเพิ่มเติมผลสอบเป็นอย่างไรถือเป็นที่สุด สำหรับประเทศที่ไม่ได้ใช้วิธีการนี้ก็ใช้วิธีแนะแนวโดยให้คำแนะนำเฉพาะลงไปในแต่ละวิชา อย่างไรก็ตามวิธีการต่างๆ นี้ขึ้นอยู่กับการเมืองของแต่ละยุคหรือนโยบายของประเทศเป็นสำคัญ

4. พิจารณาความถนัดและความสามารถพิเศษของเด็ก ในการเลือกศึกษาในสาขาวิชาต่างๆ ต้องอาศัยความร่วมมือทั้งจากครู ผู้เชี่ยวชาญ และครอบครัวของนักเรียน รวมตลอดถึงตัวนักเรียนเองด้วย ซึ่งสำคัญที่สุดนักเรียนจะต้องเลือกวิชาตามความถนัดและความสนใจเพื่ออนาคตของเขาเอง จะต้องให้เขาเป็นอิสระในการเลือกวิชาที่จะศึกษา คนหนุ่มสาวมักต้องการข้อมูลและคำแนะนำ ครูและนักการศึกษาควรให้เขาได้มีความเข้าใจและเข้ามามีส่วนร่วมและให้เขาตัดสินใจด้วยตนเอง

5. เมื่อนักเรียนไม่สามารถเรียนสาขาวิชานั้นๆ ได้ ไม่ควรถือว่านักเรียนหมดโอกาสในการเรียน ควรทำการแก้ไขในระหว่างการศึกษาของเด็กโดยที่สามารถเปลี่ยนแนวทางได้ สำหรับประเทศที่การศึกษาเจริญมาก มีการเปลี่ยนวิชาหลักและให้มีวิชาพื้นฐานให้มากพอ เพื่อเด็กจะได้เปลี่ยนวิชาได้โดยไม่ลำบาก ฉะนั้น ควรจะมุ่งให้เรื่องความยืดหยุ่นและความคล่องตัว

7. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาของการมัธยมศึกษาในประเทศต่างๆ

นักวางแผนการศึกษาทั่วโลก มีความเห็นสอดคล้องกันว่า การวางแผนการศึกษานั้น

ควรจัดให้สอดคล้องกับแผนเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ กล่าวสั้น ๆ ว่า การศึกษาควรทำหน้าที่ที่ผลิกำลังคนอันจำเป็นให้แก่สังคม ถ้าระบบการศึกษาทำหน้าที่ได้ผล สถานศึกษาควรจะผลิตคนให้ได้ตามจำนวนที่ต้องการใช้เท่านั้น ผลิตขาดจำนวนไปก็จะทำให้ประเทศไม่สามารถพัฒนางานได้ตามโครงการ ถ้าผลิตคนออกมาเกินความจำเป็นก็จะทำให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม (ก๊อ สวัสดิ์พาณิชย์, 2521:4)

7.1 ปัญหา

ปัญหาที่สำคัญก็คือ การมัธยมศึกษาเจริญก้าวหน้าในเรื่องปริมาณมากผู้ที่จบชั้นมัธยมศึกษาในสายสามัญมากขึ้น แม้ในสายวิชาชีพก็ขยายรับผู้จบมัธยมศึกษามากขึ้น แต่ผู้จบชั้นมัธยมศึกษาไม่สนใจกับการเรียนในสายวิชาชีพมากนัก แต่มักสนใจไปเรียนต่อสูงขึ้นในระดับมหาวิทยาลัย เพื่อจะได้สำเร็จมาทำงานในหน่วยงานรัฐบาลได้โดยสะดวก จนรัฐบาลไม่สามารถจัดงานให้พอเพียงกับความต้องการทางการเรียนหนังสือได้ สภาวะการณ์ดังกล่าวนี้มักเกิดขึ้นในประเทศที่กำลังพัฒนาเป็นส่วนใหญ่

7.2 ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา

ในอนาคตการจัดการศึกษาวิชาสามัญและวิชาชีพจะต้องจัดรวมกันไป และไม่ควรแยกออกต่างหากจากกัน และการให้การศึกษทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาจะต้องฝึกฝนอบรมทั้งทางทฤษฎีและทางปฏิบัติควบคู่กันไป และจะต้องถือปรัชญาที่ว่า การศึกษาคือการทำงาน และการทำงานก็คือการศึกษา

ความพยายามต่าง ๆ ที่จะให้นักเรียนเรียนภาคทฤษฎีกับภาคปฏิบัติไปพร้อม ๆ กันนี้ มีการจัดกันหลายรูปแบบ แต่ประเทศส่วนใหญ่ถือหลักการอย่างเดียวกันว่า จะไม่พยายามฝึกอบรมให้เด็กถนัดในวิชาช่างด้านหนึ่งด้านใดโดยเฉพาะ แต่จะมุ่งฝึกฝนอบรมให้มีความสามารถที่จะปรับตัวให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ จนสามารถเปลี่ยนแปลงจากงานช่างด้านหนึ่งไปยังอีกงานช่างหนึ่งได้โดยไม่มีปัญหา การศึกษาในสมัยก่อนนั้น เราฝึกฝนอบรมคนให้ประกอบอาชีพใดอาชีพหนึ่งโดยเฉพาะ แต่การฝึกฝนอบรมคนในสมัยใหม่นั้น เราต้องฝึกฝนอบรมคนให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของอาชีพต่าง ๆ

นอกจากการปรับปรุงการศึกษาวิชาสามัญและวิชาอาชีพให้สอดคล้องประสานและประสมกลมกลืนกันแล้ว ควรศึกษาวิชาอาชีพขั้นสูงหรือวิชาเทคนิคด้วย การปรับปรุงการศึกษาในระดับนี้จะต้องควบคู่กันไปกับการปรับปรุงการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา กล่าวคือ จะต้องมีการปฏิบัติจริงให้มาก เพราะการให้การศึกษาในสมัยใหม่นั้นมีผลสำเร็จอยู่ที่ประกอบอาชีพได้ของนักเรียน นิสิต และนักศึกษา ประเทศที่ปรับปรุงการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาและการศึกษาด้านเทคนิคพร้อมๆ กันไปและประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดีก็คือ ประเทศสหภาพโซเวียตรัสเซีย ประเทศนี้ได้จัดการศึกษาภาคบังคับจนถึงระดับมัธยมศึกษา ความสำเร็จของการจัดการศึกษาของประเทศก็คือสามารถให้เด็กที่จบการศึกษาภาคบังคับเข้าเรียนวิชาชีพในโรงเรียนเทคนิคได้เป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้ เพราะเหตุว่า ในการให้การศึกษาในระดับมัศึกษานั้นจะให้การศึกษาภาคทฤษฎีควบคู่กันไปกับภาคปฏิบัติและวิชาชีพต่างๆ ด้วย และเมื่อจบการศึกษาแล้วเด็กนักเรียนก็สามารถเข้าเรียนในโรงเรียนเทคนิคที่เปิดสอนวิชาอาชีพที่ตนสนใจ และโรงเรียนเทคนิคดังกล่าวนี้ได้ฝึกฝนอบรมในเรื่องวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นพิเศษ ดังนั้น การศึกษาวิชาสามัญและวิชาอาชีพ หรือการศึกษาทางด้านทฤษฎีและปฏิบัติจะต้องประสานสัมพันธ์กันอย่างดีเยี่ยม โดยมีเป้าประสงค์ที่จะให้ผู้ได้รับการศึกษาปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (บรรจง ชูสกุลชาติ, 2527:144, 148)

8. การมัธยมศึกษาในประเทศไทย ปัญหาและข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา

ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2520 การศึกษาระดับมัธยมศึกษาเป็นการศึกษาหลังระดับประถมศึกษา มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ทั้งวิชาการและวิชาชีพที่เหมาะสมกับวัย ความต้องการ ความสนใจและความถนัด เพื่อให้แต่ละบุคคลเข้าใจและรู้จักเลือกอาชีพที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคม

การศึกษาระดับนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอนคือ มัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย ใช้เวลาเรียนตอนละประมาณ 3 ปี ในตอนต้นพึงให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนกลุ่มวิชาการและวิชาชีพตามความถนัดและความสนใจอย่างกว้างขวาง ในตอนปลายพึงให้ผู้เรียนได้เน้นการเรียนกลุ่มวิชาที่ผู้เรียนจะยึดเป็นอาชีพต่อไป

มัธยมศึกษาของไทยเริ่มปรากฏเป็นครั้งแรกในโครงการศึกษา พ.ศ.2441 โดยกำหนดให้แบ่งการศึกษาเป็น 2 ประเภท คือ การเล่าเรียนสามัญและการเล่าเรียนพิเศษ การเล่าเรียนสามัญแบ่งออกเป็น การเล่าเรียนเบื้องต้นแรก (มูลศึกษา) การเล่าเรียนเบื้องต้น (ประถมศึกษา) การเล่าเรียนเบื้องต้นกลาง (มัธยมศึกษา) และการเล่าเรียนเบื้องต้นสูงสุด (อุดมศึกษา)

พ.ศ.2445 แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ชนิด คือ สามัญศึกษา และวิสามัญศึกษา สายสามัญศึกษาแบ่งออกเป็น ประถม มัธยม และอุดม ส่วนสายวิสามัญศึกษาแบ่งเป็น ประถมศึกษาพิเศษ มัธยมศึกษาพิเศษ และอุดมศึกษาพิเศษ

พ.ศ.2456 กำหนดให้แบ่งชั้นมัธยมศึกษาออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนต้นและตอนกลาง มีตอนละ 3 ชั้น ส่วนตอนปลายมี 2 ชั้น เมื่อจบมัธยมศึกษาตอนปลายแล้วเข้าเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาได้

พ.ศ.2471 หลักสูตรมัธยมปลาย แบ่งเป็น 3 แผนก คือ แผนกกลาง แผนกภาษา และแผนกวิทยาศาสตร์

พ.ศ.2475 แบ่งชั้นเรียนเป็นสามัญศึกษาและวิสามัญศึกษา สำหรับสายสามัญจัดสอนชั้นประถมปีที่ 1-4 มัธยมตอนต้น 1-4 มัธยมตอนปลาย 5-8 ส่วนวิสามัญนั้นสอนวิชาชีพ

พ.ศ.2476 แบ่งชั้นมัธยม 7-8 เป็นแผนกอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์

พ.ศ.2479 ยกเลิกมัธยม 7-8 มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ตั้งโรงเรียนเตรียมอุดมของตน เช่น โรงเรียนเตรียมอุดมของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และโรงเรียนเตรียมอุดมของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

พ.ศ.2503 คณะปฏิวัติได้แต่งตั้งคณะกรรมการปรับปรุงแผนการศึกษาชาติให้สอดคล้องกับนโยบายของคณะปฏิวัติ ตามแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้จึงได้แบ่งการศึกษาระดับมัธยมเป็น 2 สาย คือ สายสามัญและสายอาชีพ

ต่อมาได้มีแนวความคิดในการจัดการศึกษาแบบประสม เริ่มขึ้นในประเทศไทย เมื่อคราวที่ได้มีโครงการปรับปรุงการศึกษาขึ้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา ในปี พ.ศ.2494 โครงการนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากข้อเสนอแนะของคณะผู้เชี่ยวชาญเนสโกที่มาสำรวจประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ. 2494 ได้พบว่า อัตรานักเรียนออกกลางคันสูงมาก และนักเรียนก็ขาดเรียนกันบ่อย ซึ่งคณะผู้

สำรวจสันนิษฐานว่าเป็นเพราะหลักสูตรและการสอนในโรงเรียนประถมและมัธยมขณะนั้นไม่ยืดหยุ่นพอ จึงได้วางโครงการปรับปรุงการศึกษาขึ้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา และต่อมาในปี พ.ศ.2503 ได้ตั้งโรงเรียนมัธยมแบบประสม ที่ถาวรแห่งแรกของประเทศไทยที่จังหวัดนครราชสีมา โดยใช้โรงเรียนสุรนารีวิทยาคำเนินการทดลองเป็นแห่งแรก

ต่อมากรมวิสามัญศึกษา (กรมสามัญศึกษาในปัจจุบัน) ได้จัดตั้งโครงการพัฒนาการศึกษาโรงเรียนมัธยมแบบประสม (ค.ม.ส.) ขึ้นโดยพิจารณาเห็นว่านักเรียนที่จบหลักสูตรสายสามัญทั้งในระดับชั้น ม.ศ.ต้นและชั้น ม.ศ.ปลายแล้วประสบปัญหา และความลำบากในการออกไปประกอบอาชีพหรือเรียนต่อ เนื่องจากหลักสูตร ม.ศ.ต้นไม่ได้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เลือกเรียนวิชาชีพ อีกทั้งหลักสูตร ม.ศ.ปลายก็มุ่งให้นักเรียนเข้าเรียนต่อในชั้นอุดมศึกษา บรรดา นักเรียนที่ไม่สามารถเรียนต่อได้ต้องออกไปประกอบอาชีพทั้งๆ ที่ขาดทักษะ ดังนั้น ผู้เชี่ยวชาญไทยและยูเอชเอ็มได้เสนอแนะว่าควรมีสายการศึกษาเตรียมอาชีพหรือสายทั่วไปเพิ่มขึ้นอีกสายหนึ่ง โดยหวังว่าโรงเรียนประเภทนี้จะช่วยชักจูงนักเรียนให้เข้าไปในสายการศึกษาที่เหมาะสมแก่ความถนัดของตนได้

ในการดำเนินงานเพื่อเปิดโรงเรียนมัธยมแบบประสมนี้ กรมวิสามัญศึกษาได้เลือกโรงเรียนที่อยู่ในจังหวัดที่มีพลเมืองหนาแน่น 20 โรงเรียน เปิดสอนหลักสูตรนี้โดยได้รับความช่วยเหลือทางด้านการเงินจากยูเอชเอ็มและแคนาดาส่วนหนึ่งด้วย

นอกจากการจัดการปรับปรุงโรงเรียนมัธยม ค.ม.ส.แล้ว ยังมีโครงการปรับปรุงโรงเรียนมัธยมในชนบท (ค.ม.ช.) และในภูมิภาค (ค.ม.ภ.) ด้วย

หน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดการมัธยมศึกษา มีดังนี้

มหาวิทยาลัย สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย รับผิดชอบจัดการมัธยมศึกษาในรูปแบบของโรงเรียนสาธิต เพื่อการศึกษาค้นคว้าและวิจัยในสาขาวิชาครุศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์

วิทยาลัยครู สังกัดกรมการฝึกหัดครู จัดการมัธยมศึกษาในรูปแบบของโรงเรียนสาธิต เพื่อการศึกษาค้นคว้าและวิจัย เช่นกัน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ทำหน้าที่ควบคุม ดูแลให้ความสนับสนุนและส่งเสริมการมัธยมศึกษาที่จัดอยู่ในรูปของการศึกษาเอกชน

กรมสามัญศึกษา รับผิดชอบจัดการมัธยมศึกษาของประเทศโดยตรงในภาครัฐบาล ซึ่งมีจำนวนนักเรียนในความรับผิดชอบเป็นจำนวนมาก นับว่าเป็นหน่วยงานสำคัญมากในการพัฒนาการมัธยมศึกษาของประเทศ

หลักสูตร

ในปัจจุบันหลักสูตรมัศึกษามีอยู่ 2 หลักสูตร คือ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 สำหรับสิ่งที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของหลักสูตรคือ หลักการ จุดหมาย และโครงสร้างของหลักสูตร ซึ่งมีดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521

1.1 หลักการของหลักสูตร มุ่งพัฒนาบุคลิกภาพและให้ผู้เรียนค้นพบและเรียนรู้ให้ตรงกับความสามารถ ความสนใจ และความถนัดของตนเอง ซึ่งจะเป็นพื้นฐานในการประกอบสัมมาอาชีพหรือการศึกษาต่อ นอกจากนี้ ยังมุ่งที่จะสนองความต้องการของท้องถิ่นทางด้านอาชีพ

1.2 จุดหมายของหลักสูตร คือ เพื่อให้ผู้เรียนค้นพบและพัฒนาความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเอง มีความรู้และทักษะที่จะเป็นพื้นฐานเพียงพอในการปรับปรุงการดำรงชีวิตและการศึกษาเพิ่มเติม นอกจากนี้ ยังเพื่อให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองดี และมีพละนาถมัสมบูรณั้ทั้งทางร่างกายและจิตใจ

1.3 โครงสร้างของหลักสูตร ได้กำหนดไว้เป็น 5 กลุ่มวิชา คือ

- 1) กลุ่มภาษา ได้แก่ ภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ
- 2) กลุ่มวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ ได้แก่ คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์
- 3) กลุ่มสังคมศึกษา
- 4) กลุ่มพัฒนาบุคลิกภาพ ได้แก่ พละนาถมัและศิลปศึกษา
- 5) กลุ่มวิชาการงานและอาชีพ ได้แก่ การงานและอาชีพ

โดยกำหนดให้มีวิชาบังคับคือ วิชาภาษาไทย วิชาวิทยาศาสตร์ วิชาสังคมศึกษา วิชาพละนาถมั วิชาการงาน (บังคับในชั้น ม.1-3) วิชาคณิตศาสตร์ และวิชาศิลปศึกษา (บังคับในชั้น ม.1-2) รวม 72 หน่วยการเรียน สำหรับวิชาเลือกให้เลือกเรียนวิชาต่างๆใน 5

กลุ่มวิชา ตามข้อกำหนดของหลักสูตร โดยเลือกเรียนอย่างน้อย 24 หน่วยการเรียนรู้ จะเห็นว่า โครงสร้างของหลักสูตรเป็นไปตามหลักการของหลักสูตรทุกประการ

2. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524

2.1 หลักการของหลักสูตรมุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้และประสบการณ์ที่จะนำไปใช้ปฏิบัติ ได้ หรือเพื่อหาความรู้เพิ่มเติมหรือเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อ นอกจากนี้ ยังมุ่งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และความสำนึกในคุณค่าของธรรมชาติ ศิลปะ วัฒนธรรม

2.2 จุดหมายของหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองดี รู้จักคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความรู้เพียงพอต่อการดำรงชีวิต เห็นคุณค่าของศิลปะ วัฒนธรรม ธรรมชาติ และรู้จักใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

2.3 โครงสร้างของหลักสูตร ได้กำหนดให้มีวิชาบังคับและวิชาเลือก วิชาบังคับ แบ่งเป็น วิชาสามัญ 24 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ ภาษาไทย สังคมศึกษา พละนาฏย วิทยาศาสตร์ วิชาละ 6 หน่วยการเรียนรู้ และวิชาพื้นฐานวิชาอาชีพ 12 หน่วยการเรียนรู้ โดยเลือกสาขาใด สาขาหนึ่ง ซึ่งได้แก่ ช่างอุตสาหกรรม เกษตรกรรม คหกรรม พณิชยกรรม ศิลปหัตถกรรมและ ศิลปกรรม

สำหรับวิชาเลือกแบ่งเป็น วิชาเลือกตามแผนการเรียนรู้ซึ่งเลือกจากหมวดวิชาต่างๆ ให้เป็นไปตามแผนการเรียนรู้ และวิชาเลือกเสรีให้เลือกเพิ่มเติม เพื่อเสริมวิชาเลือกตามแผน การเรียนรู้

ผู้ที่จะจบการศึกษาต้องได้หน่วยการเรียนรู้ทั้งสิ้นไม่น้อยกว่า 75 หน่วยการเรียนรู้

หลักสูตรมัธยมศึกษาทั้งตอนต้นและตอนปลายดังกล่าว มีความยืดหยุ่นและเปิดโอกาส ให้นักเรียนได้เลือกเรียนตามความสนใจ และความถนัดได้พอสมควร ทั้งยังเปิดโอกาสให้โรง- เรียนจัดการเรียนการสอนเพื่อสนองความต้องการของท้องถิ่นทางด้านอาชีพอีกด้วย

ปัญหา

ปัญหาในระดับมัธยมศึกษา (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2527 : 138-140)

มีดังนี้

1. ปัญหาทั่วไป

1.1 การเร่งรัดขยายปริมาณการรับนักเรียนในภาครัฐบาล มีผลต่อความมั่นคงในการจัดการมัธยมศึกษาภาคเอกชน

1.2 ระบบการสอบคัดเลือกเข้าเรียนต่อในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในภาครัฐบาล นอกจากจะสร้างความไม่เสมอภาคในโอกาสทางการศึกษาของผู้เรียนแล้ว ยังมีส่วนทำให้เกิดความแตกต่างของคุณภาพในตัวผู้เรียน

1.3 การจัดการมัธยมศึกษาตอนปลาย นอกจากจะมีความเหลื่อมล้ำในสิทธิของผู้เรียนหลักสูตร ปวช. และหลักสูตรวิชาชีพ 2 แล้ว ยังเป็นปัญหาในเชิงนโยบายของแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 เกี่ยวกับการจัดมัธยมศึกษาตอนปลายโดยไม่มีทางเลือก

1.4 ปัญหาโรงเรียนขนาดเล็ก กรมสามัญศึกษาได้มีโครงการแก้ปัญหาดังกล่าวให้มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานของกรมสามัญศึกษา และเป็นโรงเรียนที่มีการดำเนินงานตามแนวของโรงเรียนมัธยมศึกษาเพื่อพัฒนาชนบท นอกจากนี้ ยังมีมาตรการป้องกันโรงเรียนขนาดเล็กที่จะเกิดขึ้นในโครงการจัดตั้งโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยการจัดตั้งในรูปโรงเรียนสาขาขึ้นมานำนวนหนึ่ง ซึ่งพร้อมที่จะยุบรวมกับโรงเรียนแม่ได้ถ้าไม่มีทางเคปโตต่อไป

อย่างไรก็ตาม วิธีการและมาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาโรงเรียนขนาดเล็กเกินไปดังกล่าว เป็นเพียงการผ่อนคลายนโยบายเท่านั้น เนื่องจากการดำเนินงานตามโครงการจัดตั้งโรงเรียนมัศึกษายังประสบปัญหา เรื่องการจัดตั้งโรงเรียนไม่ปฏิบัติตามแผนระยะยาวในการกำหนดจุดที่ตั้งโรงเรียนที่วางไว้เกี่ยวกับข้อมูลของจังหวัดไม่ตรงกับข้อเท็จจริง และความกดดันทางการเมือง ดังนั้น โรงเรียนขนาดเล็กก็จะต้องเป็นปัญหาต่อไปอีก

1.5 แนวโน้มเรื่องการจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาการศึกษา มีข้อจำกัดมากขึ้น ย่อมส่งผลกระทบต่องบประมาณเพื่อการมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นอุปสรรคและปัญหาที่กระทบทุกด้าน

2. ปัญหาภายในระบบ

2.1 ความไม่เสมอภาคในโอกาสทางการศึกษายังคงมีอยู่ เช่น ลูกกรรมกรและเกษตรกรซึ่งมักจะมีจำนวนพี่น้องหลายคน ส่วนใหญ่มีโอกาสเข้าเรียนได้ในโรงเรียนเอกชนซึ่งต้องเสียค่าเล่าเรียนแพงกว่าโรงเรียนของรัฐ ส่วนลูกนักธุรกิจ พ่อค้า และข้าราชการ ซึ่งมักจะมีจำนวนพี่น้องไม่มากนัก ส่วนใหญ่มีโอกาสได้เข้าเรียนในโรงเรียนรัฐบาลที่ได้รับการปรับปรุงพิเศษ อาจกล่าวได้ว่า ปัญหาเช่นนี้เกิดจากระบบการสอบคัดเลือก ส่วนหนึ่งนอกจากนี้เขตการ

ศึกษาที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังมีอัตราการเรียนต่อ (ป.6 ต่อ ม.1) ต่ำมากเมื่อเทียบกับภาคอื่น ๆ รวมทั้งคุณภาพในเรื่องปัจจัยและกระบวนการมีความแตกต่างกัน ระหว่างโรงเรียนขนาดเล็กต่าง ๆ โรงเรียนในเมืองกับชนบทและยิ่งทำให้เกิดความแตกต่างในคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษามากยิ่งขึ้น เนื่องจากโรงเรียนที่มีคุณภาพดีเปิดโอกาสให้เฉพาะเด็กที่มีพื้นฐานการเรียนดีได้เข้าเรียนเท่านั้น ส่วนเด็กที่มีพื้นฐานการเรียนด้อยมักจะมาจากรอบครัวที่เสียเปรียบเชิงเศรษฐกิจและสังคม จำเป็นต้องเข้าเรียนในโรงเรียนที่ด้อยคุณภาพต่อไป

2.2 การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนทั่วไปในปัจจุบันไม่แตกต่างจากหลักสูตรเก่ามากนัก เพราะยังส่งเสริมการเรียนทางวิชาการ (วิชาสามัญอยู่) ลักษณะการจัดแผนการเรียนส่งเสริมทางวิชาการมากกว่าวิชาชีพดังกล่าวมีอยู่ทั่วไปทั้งโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง ขนาดเล็ก หรือแม้แต่โรงเรียนในโครงการ ค.ม.ส. ก็เช่นกัน โดยเฉพาะโรงเรียนเอกชนจัดแผนการเรียนส่งเสริมวิชาการมากกว่าโรงเรียนรัฐบาล แสดงว่าโรงเรียนยังมุ่งที่จะจัดการเรียนการสอนให้เด็กทุกคนเตรียมตัวเข้ามหาวิทยาลัยอยู่

2.3 วิธีการเรียนการสอน ส่วนใหญ่ยังคงทำอยู่ในรั้วของโรงเรียนไม่ได้ใช้แหล่งวิชาการ สถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระ เท่าที่ควร นอกจากนี้ พฤติกรรมการสอนของครูยังไม่เปลี่ยนไปจากเดิม ยังไม่มีการนำเอาเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพทางการเรียนการสอน รวมทั้งการปลูกฝังจริยธรรมและคุณธรรมให้แก่นักเรียนเท่าที่ควร

2.4 การบริหารยังขาดระบบการวางแผนและติดตามประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นระบบที่มีความเชื่อมโยงตั้งแต่ระดับโรงเรียน อำเภอ จังหวัด จนถึงระดับชาติ

2.5 การนิเทศการศึกษายังไม่เกิดประสิทธิผลเท่าที่ควร เนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้และไม่เห็นความสำคัญของการนิเทศภายในโรงเรียน ส่วนการนิเทศของหน่วยศึกษานิเทศก์นั้น ยังทำในลักษณะไปรยหว่านเป็นส่วนใหญ่ แม้จะมีการนิเทศแบบเจาะลึกอยู่บ้างก็เป็นส่วนน้อย ทำให้ระบบการนิเทศการศึกษาไม่ได้ช่วยแก้ปัญหาวิกฤตที่โรงเรียนหลายแห่งกำลังประสบอยู่เพราะเกือบจะไม่มีการศึกษาค้นคว้าด้านนวัตกรรมทางการศึกษาเพื่อนำไปใช้ในการแก้ปัญหาวิกฤตดังกล่าว

2.6 การพัฒนาบุคลากร โดยเฉพาะการอบรมครูเพื่อเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนให้เป็นไปตามแนวทางของหลักสูตรใหม่ที่ผ่านมามีปัญหาในเรื่องข้อจำกัดด้านงบประมาณ จึงใช้

วิธีการฝึกอบรมให้กับผู้บริหารการศึกษาระดับเขต จังหวัด และโรงเรียน เพื่อถ่ายทอดให้กับครู ในโรงเรียนอีกต่อหนึ่ง ซึ่งอาศัยการนิเทศภายในโรงเรียนเป็นจุดสำคัญในการพัฒนาครู แต่การ นิเทศภายในโรงเรียนนั้นยังเป็นปัญหาอยู่มากดังได้กล่าวมาแล้ว ดังนั้น การอบรมครูโดยวิธีดังกล่าวจึงได้ผลน้อย ดังจะเห็นได้จากข้อค้นพบที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เช่น ครูยังไม่เปลี่ยนพฤติ- กรรมการสอนไปจากเดิม ครูยังไม่เข้าใจวิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียน เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา

1. เน้นเรื่องการปรับปรุงการบริหารและการวางแผนจุลภาค (Micro Planning) ให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เกิดประโยชน์สูงสุดรวมทั้งมีระบบการควบคุมติดตามการดำเนินงานอย่างใกล้ชิด โดยอาศัยโครงสร้างของการบริหารและการวางแผนการศึกษา ระดับจังหวัด

2. สร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนของรัฐและ เอกชนอย่างจริงจังตั้งแต่ระดับ กลุ่มโรงเรียนจนถึงระดับชาติ ในการวางแผนการรับนักเรียนเข้าเรียนแต่ละปี ตลอดจนให้ความ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางด้านวิชาการ การพัฒนาบุคลากรและการปรับปรุงกระบวนการเรียน การสอนให้มีคุณภาพทัดเทียมกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับกลุ่มโรงเรียน ให้กลุ่มโรงเรียนของ กรมวิชาการซึ่งครอบคลุมถึงโรงเรียนเอกชนมีการดำเนินการในเรื่องการพิจารณากำหนดสัดส่วน การรับนักเรียนเข้าเรียนในโรงเรียนของรัฐและ เอกชนที่อยู่ในกลุ่ม และพิจารณาหาวิธีการรับ นักเรียนเข้าเรียนที่เหมาะสมด้วย รวมทั้งให้มีการวางแผนร่วมกันในการแก้ปัญหาในเชิงบริหาร การมัธยมศึกษาของจังหวัดอย่างจริงจัง

3. มุ่งแก้ปัญหาเรื่องความไม่เสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา โดยใช้วิธีการวางแผนจุลภาคเป็นเครื่องมือสำคัญ

4. ปรับปรุงการนิเทศการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ โดย

4.1 เสริมสร้างระบบการนิเทศภายในโรงเรียนให้เข้มแข็ง ให้ผู้ช่วยฝ่ายวิชา- การ หัวหน้าสายและหมวดวิชา มีความสามารถในการนิเทศครูผู้สอนเกี่ยวกับวิธีสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งการปลูกฝังจริยธรรมและคุณธรรมในสังคมประชาธิปไตยให้แก่ผู้ เรียนตามจุดหมาย และจุดประสงค์ของหลักสูตร ตลอดจนให้มีความสามารถเป็นผู้นำของครูผู้สอน ในความคิดริเริ่มที่จะนำเอานวัตกรรมและเทคโนโลยีมาปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้มี

ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยเน้นที่จะให้โรงเรียนขนาดใหญ่ในชุมชนหนาแน่นหรือในเมืองสามารถทำการนิเทศภายในโรงเรียนได้เป็นอย่างดี เพราะโรงเรียนเหล่านี้มีบุคลากรพร้อมทั้งอัตรากำลังและคุณวุฒิอยู่แล้ว เพียงแต่ขาดแรงกระตุ้นจากฝ่ายบริหารและแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจนเท่านั้น

4.2 ปรับปรุงระบบการนิเทศของศึกษานิเทศก์เพื่อให้เกิดประสิทธิผลทางการนิเทศยิ่งขึ้น ตามภาระหน้าที่ทางการวิจัยและพัฒนา โดยมุ่งเน้นการศึกษาค้นคว้า วิจัย ทดลอง เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนการสอน การบริหารโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ เช่น การศึกษารูปแบบการจัดโรงเรียนมัธยมศึกษาสำหรับชาวชนบท เพื่อนำไปใช้ในการแก้ปัญหาเรื่องโรงเรียนขนาดเล็ก เป็นต้น โดยเฉพาะการนิเทศแบบเจาะลึก เพื่อแก้ปัญหาที่โรงเรียนกำลังประสบอยู่ และเพื่อพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนให้สูงขึ้น

5. มุ่งศึกษา ค้นคว้า วิจัย ทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษา เพื่อนำมาใช้ในการจัดโรงเรียนและจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพรวมทั้งการแก้ปัญหาวิกฤตที่เกิดขึ้น

6. เร่งรัดให้มีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งระดมสรรพกำลังทางภาคเอกชนให้เข้าร่วมรับภาระในการจัดการศึกษามากยิ่งขึ้น

7. มุ่งให้โรงเรียนสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนมากขึ้น เพื่อให้นักเรียนเกิดความผูกพันกับชุมชน ซึ่งเป็นถิ่นอาศัยและเกิดความสำนึกที่จะร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาชุมชนของตน ตลอดจนให้นักเรียนได้มีโอกาสสัมผัสกับงานอาชีพในชุมชนนั้น

8. การกระจายทรัพยากร เช่น บุคลากรและงบประมาณ ควรมุ่งในพื้นที่ที่เสียเปรียบทางเศรษฐกิจให้มาก สำหรับในพื้นที่ที่ได้เปรียบทางเศรษฐกิจนั้นควรให้เอกชนหรือผู้ประกอบการเข้าร่วมรับภาระมากขึ้น ทั้งในด้านการบริจาคและเงินบำรุงการศึกษา

9. เร่งรัดให้มีระบบการแนะแนวเกี่ยวกับอาชีพและการมีงานทำ นับตั้งแต่เด็กเข้ามาอยู่ในโรงเรียนจนกระทั่งจบการศึกษาออกไปแล้ว สำหรับผู้ที่จบการศึกษาออกไปแล้วและไม่สามารถเข้าเรียนต่อชั้นสูงได้ โรงเรียนควรจัดบริการแนะแนวอาชีพให้แก่เด็กกลุ่มนี้เป็นพิเศษ เพื่อให้สามารถเห็นช่องทางที่จะไปประกอบอาชีพได้

10. ศึกษา ค้นคว้า วิจัย หา รูปแบบการจัดโรงเรียนมัธยมศึกษาสำหรับเด็กที่ด้อยโอกาสทางการศึกษา โดยเน้นในเรื่องการศึกษากับการประกอบอาชีพอิสระ โดยให้นักเรียนได้เรียนรู้

เกี่ยวกับการประกอบอาชีพจากการปฏิบัติจริงตั้งแต่การผลิต การจัดการและการตลาด เช่น จัดโรงเรียนเป็นศูนย์กลางพัฒนาอาชีพต่าง ๆ ในโรงเรียนและนำรายได้จากแรงงานของเด็กส่วนหนึ่งมาใช้เป็นค่าดำเนินการแทนการเก็บเงินบำรุงการศึกษา

สรุป

การมัธยมศึกษา เป็นการศึกษาคือจะต้องพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ สติปัญญาและด้านสังคมอย่างมาก โดยมุ่งไปสู่เป้าหมายของการอุทิศตนเพื่อสังคมการศึกษามีเหตุผล การริเริ่มสร้างสรรค์ และปลูกฝังคุณธรรมที่สำคัญ เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต การประหยัด การทำงานเป็นพวก ความขยันหมั่นเพียร ความสามัคคี เหล่านี้เป็นต้น ในเวลาเดียวกันก็ส่งเสริมเรื่องการประกอบอาชีพ การเลือกอาชีพตามความสนใจ ตามความถนัด ตามธรรมชาติ ซึ่งกรณีนี้เป็นปัญหาที่สำคัญที่เด็กจะเลือกอาชีพให้เหมาะสมกับตนเอง พร้อมกันนั้นการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาที่ส่งเสริมนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียนให้สูงยิ่ง ๆ ขึ้นไปอีก เพื่อประโยชน์แห่งอาชีพ สำหรับเป้าหมายในการจัดการมัศึกษานั้น ไม่ควรเพ่งเล็งในเรื่องการเรียนต่ออุดมศึกษาเสมอไปแต่ควรเพ่งเล็งในเรื่องการอาชีพสำหรับเด็กนักเรียนที่สนใจและมีความถนัดในเรื่องการประกอบอาชีพด้วย นอกจากนี้ การมัธยมศึกษาควรจัดสำหรับผู้ใหญ่ทุกเพศทุกวัยโดยไม่จำกัดอายุด้วย ทั้งนี้ เพื่อเพิ่มทักษะของอาชีพและทักษะอื่น ๆ ที่ผู้เรียนมีความสนใจ เพื่อให้ผู้ใหญ่ที่เป็นผู้เรียนสามารถปรับตัวเข้ากับความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้

คำถาม

1. จุดมุ่งหมายของการมัธยมศึกษาในสมัยก่อนและสมัยปัจจุบันแตกต่างกันอย่างไร ?
.....
.....
.....
2. จงอธิบายความหมายของการฝึกอบรมและการมีงานทำ
.....
.....
.....
3. ตามหลักของความถูกต้อง รัฐควรดำเนินการอย่างไรที่จะทำให้นโยบายการศึกษาและนโยบายการมีงานทำสอดคล้อง โดยไม่มีปัญหาการว่างงานเกิดขึ้น
.....
.....
.....
4. การศึกษากับการมีงานทำ เป็นปัญหาระดับชาติที่รัฐบาลของประเทศต่างๆ ยังไม่สามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้อย่างสิ้นเชิง แต่ก็พยายามจะแก้ไข ท่านคิดว่าควรจะเป็นไปในลักษณะใด
.....
.....
.....
5. ในประเทศที่พัฒนาแล้ว การฝึกอบรมทางด้านอาชีพจำแนกเป็น 2 วิธี อะไรบ้าง? มีข้อดีและข้อเสียอย่างไร และถ้าจะพิจารณาหาวิธีใหม่ ท่านคิดว่าควรเป็นวิธีใด
.....
.....
.....

6. ธรรมชาติของการฝึกอบรมที่สำคัญที่สุดควรเน้นในสิ่งใด ?

.....
.....
.....

7. จงอธิบายการศึกษาด้านเทคนิค (Technical Education) และการฝึกอบรมด้านอาชีพ (Vocational Training)

.....
.....
.....

8. จงอธิบายการแนะแนวในระดับมัธยมศึกษา ซึ่งมีอยู่ 5 ประการ

.....
.....
.....

9. จงอธิบายปัญหาและข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาของการมัธยมศึกษาในประเทศต่างๆ

ปัญหา

ข้อเสนอแนะ

10. จงอธิบายถึงสาระสำคัญของการมัธยมศึกษาของประเทศไทย ในหัวข้อต่อไปนี้

10.1 ความมุ่งหมายของการมัธยมศึกษา

10.2 การจัดการมัธยมศึกษาแบ่งเป็นกี่ตอน? อะไรบ้าง? และให้เลือกเรียนอย่างไร?

10.3 หน่วยงานใดที่รับผิดชอบการจัดการมัธยมศึกษา

10.4 หลักสูตรการมัธยมศึกษาจัดอย่างไร?

10.5 ปัญหาที่สำคัญของการมัธยมศึกษาและข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

